

RECENZIÓ DR. KUNZ JENŐ A JOG CÍMŰ MŰVÉRŐL

Tóth Dávid Attila*

Recenzióm témája *A jog* című könyv, amelyet Dr. Kunz Jenő írt 1908-ban. Azért választottam ezt a könyvet, mert tanulmányaim előrehaladtával megismerkedtem a jogelméleti tantárgyakkal, és a tananyag meghozta a kedvemet egy ilyen témájú könyv elolvasására. Jogi könyvek között kutatva találtam meg ezt a művet. Több mint száz éve íródott, a kornak megfelelő nyelvtannal rendelkező könyv. Az ilyen stílusban megírt művek a kedvenceim közé tartoznak, ez a másik indoka választásomnak. A harmadik indoka pedig, hogy történelmi könyvről beszélünk, amely a jogról szól, így a jogtörténethez is köthető.

A könyvet az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulás jelentette meg. Dr. *Kunz Jenő* (eredetileg Kuncz) 1844-ben született Temesváron és 1926-ban halt meg Budapesten, a Fiumei úti sírkertben nyugszik. Magyar jogfilozófus és jogszociológus volt, 1903-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja.¹ 1871 és 1895 között Budapesten ügyvédi gyakorlatot folytatott. Pozitivistá szemléletű jogelméleti műveiben a jogfogalommal és a helyes jog problémájával foglalkozott. Szociológiai munkássága kapcsán teljes szociológiai rendszer kiépítését kísérelte meg azon az elvi alapon, hogy a társadalom alapja a társadalmi hatalom, szükség van azonban a hatalom és a szabadság bizonyos egyensúlyára. Fő művei: *A munka* (1901);² *Az igazságos jog* (1904);³ *A jog* (1904).⁴

A könyv címéből egyértelműen levonhatjuk a következtetést, hogy jogászoknak készült a mű. Az első sorokban a szerző a jog fogalmát elméleti, filozófiai szempontok alapján közelítette meg. Kialakítását tekintve egyszerű, nem túl vastag, sárga színű borítóján klasszikus stílusú fekete színű betűk informálnak minket a könyv címéről, szerzőjéről, kiadójáról, és a megjelenés évéről. Egy kritikát mégiscsak meg kell említeni: véleményem szerint a könyv gerince lehetett volna vastagabb kialakítású, mert a gerinc vékonysága arra enged következtetni, hogy nem sokáig tudjuk újra és újra elővenni egy későbbi javítás nélkül.

Ha a mű oldalait átolvassuk szintén klasszikus stílusban megfogalmazott, közepes nagyságú betűméretekkel, nem sűrű felépítésű sorokat láthatunk. A lapok tetején helyezkednek el az oldalszámok, a bal oldali lapok tetején a szerző, míg a jobb oldali lapok tetején a könyv címe szerepel, a lapok alján pedig lábjegyzetek, amelyek nem csak a felhasznált forrásokat, hanem egy-egy fogalom tisztázását, megjegyzéseket és kiegészítéseket tartalmaz. Összesen 74 oldal a teljes könyv és húsz fejezetben vizsgálja a jog fogalmát. A lábjegyzetekben az előbb felsoroltak mellett azokat a szerzőket ajánlja, akik műveit érdemes elolvasnia annak, aki ezzel a témával mélyebben szeretne foglalkozni. Az oldalakon sok bekezdéssel találkozunk, olvasás

---

* Tóth Dávid Attila, harmadéves nappali tagozatos joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, tda.dagesz@gmail.com. Konzulens: Dr. Lehotay Veronika, egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti és Jogelméleti Intézet, Jogtörténeti Tanszék, joglehot@uni-miskolc.hu.

¹ Magyar Életrajzi Lexikon 1000-1990 javított, átdolgozott kiadás főszerkesztő: Kenyeres Ágnes <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html> (letöltés ideje: 2022.09.01.).

² Dr. KUNZ Jenő: *A munka*, Kilián Frigyes Utóda Magyar Királyi Egyetemi Könyvkereskedő, Budapest, 1901.

³ Dr. KUNZ Jenő: *Az igazságos jog*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1094.

⁴ Dr. KUNZ Jenő: *A jog*, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulás, Budapest, 1904.

közben egyszer egy oldalon hét bekezdést olvastam. Egyes bekezdések egy vagy két mondatokból állnak. A sok bekezdés nem rontja az olvasás élményét, sőt, formai szempontból változatosabbá teszi.

Miután elolvastuk a művet, nagyon sok információ birtokába jutunk arról, hogy hogyan is vélekedtek a jogról száz évvel ezelőtt. Ha az olvasó joghallgató vagy jogász, egyértelműen eszébe fognak jutni tanulmányai során a jogelméleti tárgyak és hozzájuk tudja kapcsolni a könyv által megszerzett tudását. Habár a mű megfogalmazása a kornak megfelelően „régies”, számomra nem jelentett problémát az értelmezése.

A mű első sorait szeretném idézni, betekintésként a tartalom stílusába: „*Már első mestereinknél, a nagy római jogászoknál találkozunk jogászai alapfogalmakkal. Elmélkedtek ők magáról a jogról is. Celsus meghatározását Ulpian finomságnak nevezi és a digesták codificálják. Vajjon merően varázsa erejénél fogva kapta-e meg az elmélet ezeket a kívánólag praktikusokat, avagy érezték-e ennek szükségét is: azt, hogy mikor valamely ismeretkör olyan méreteket öltött, mint az övéké, akkor az már nem lehet el azon irányító áttekintés nélkül, melyet a magasabb nézőpontokra helyezkedő elmélet szolgáltat.*”⁵ A mű tartalmának gerincét a jog parancsként való felfogása adja, ezért a következő bekezdésekben ezt fogom bemutatni.

A szerző az első részben leírja, hogy nincsenek egységesen meghatározott fogalmak a jogban. Ez a mű több mint száz éve íródott, azonban ez a probléma a mai napig megoldásra vár. Jelenleg is vannak nem egységes, vitás fogalmak a jog világában. Például az alkotmányjog fogalmára a mai napig nincsen egységesen elfogadott definíció. A jogot parancsként fogja fel az író, pontosabban cselekvési, viselkedési parancsként. A jog parancsként történő felfogása az, ami az egész könyv tartalmának alapját adja. Az alábbiakban néhány fontos megállapítását ragadom ki.

A könyv hús fejezete kimerítően vizsgálja a jogot a jogfilozófia módszerével. Az első rész címe: „*A jogászai elméletnek, nevezetesen a jog vitás alapfogalma meghatározásának szükségessége volt.*”⁶ A fejezet szerint „...*a jogtudomány: a fáklya, melynek híján a tényhalmazok sötét tömkelegében utat vesztenénk, a szikra, mely az esetek holt anyagát életre ébreszti.*”⁷ Nagy jelentőséget tulajdonít az elméleti ismereteknek. Amikor valamely ismeretanyag rendkívüli méreteket ölt, akkor elengedhetetlen, hogy a jogtudomány által egy magasabb nézőpontra helyezve megvizsgáljuk, „*elmélkedjünk*” magáról a tananyagról.

A második fejezet címe: *A jog cselekvési parancs*. A jogot cselekvési irányként értelmezi a szerző, melyre kötelezni és kényszeríteni akar a jog. A jogot a *parancsok csoportjába*⁸ sorolhatjuk: etikai parancs, vallási parancs, a babona parancsa, a közvélemény, a szokások, a közérkölcsök parancsai és a *hatalmaskodás parancsa*.⁹ Véleménye szerint: „*A parancs és ezen kényszere együttesen alkotják a jogot.*”¹⁰

Az autonóm etikai parancs című ötödik fejezetben leírja, hogy az autonóm etikai parancs lényege az, hogy a mindennapokban úgy cselekszünk, ahogyan azt mi helyesnek tartjuk és érezzük. Aszerint cselekszik az individuum, *amit értelmi és érzelmi felfogása önmagában helyesnek és követendőnek jelöl ki*. Példával is szemlélteti az autonóm etikai parancsot: „*Szavam adtam. Utóbb látom, hogy káromra. Mégis állom: mert önmagában helyes, hogy az*

⁵ DR KUNZ: *A jog*..., 5.

⁶ DR KUNZ: *A jog*..., 1.

⁷ DR KUNZ: *A jog*..., 1.

⁸ DR KUNZ: *A jog*..., 7.

⁹ DR KUNZ: *A jog*..., 7.

¹⁰ DR KUNZ: *A jog*..., 7.

ember ura legyen szavának. Minden veszély nélkül elsajátíthatnám más pénzét. Nem teszem, mert a lopás önmagában helytelen.”¹¹

A hatodikfejezet címe: *A heteronom etikai parancs*. A heteronom etikai parancs hasonló az autonóm etikai parancshoz, hiszen az utóbbi is azt követeli, hogy a cselekvő tegye azt, amit önmagában helyesnek tart, és küzdje le a parancssal ellenkező személyes hajlamait és érdekeit. Lényeges különbség a kettő közt, hogy a heteronom parancsnál egy, a cselekvő felett álló autoritás mondja meg, hogy mi a helyes, és ezt a cselekvő minden bírálathoz nélkül követendőnek tartja és elfogadja.

A hetedik és a nyolcadik fejezet címei sorrendben a következők: *A vallási parancs, A babona parancsa*.¹² A vallási parancs *a cselekvő vallási kötelemének s illetve e kötelem főszervének, az Istenség nevében szólal meg*¹³. Kunz a vallási parancsot *sajátlagos parancsként* értelmezte, mert a cselekvőt tetteiért olyan *jutalmakban és büntetésekből*¹⁴ részesül, amit az általa követett vallás meghatároz neki. Ezek a jutalmak és büntetések értelemszerűen a földi életben nem váltanak ki semmilyen hatást, csak abban a túlvilági életben, amiben a cselekvő által követett vallás leír.

A babona parancsának *„mondjuk azokat a cselekvésre készítő eszméket, melyeket a tudomány és a vallás téveseknek jelent ki.”*¹⁵ A szerző leírja, hogy a babona a tudomány és a vallás által is tévesnek tartott eszme, mégis hatást gyakorol a cselekvő egyén tevékenységére, ami véleményem szerint meglehetősen groteszk.

Olvasmányos mű, elgondolkodtató, érdekes felvetésekkel, amelyek száz év elteltével is gondolkodásra készítik az olvasót. Laikusok számára kissé nehezen érthető, de bárkinek ajánlom, aki érdeklődik a jog és egyben a régi, értékes könyvek iránt.

Recenziómat a mű utolsó soraival zárom: *„Mind a mellett nagyszerű társadalmi intézmény a jog, melyet a kultúránk szellemi és erkölcsi erői évezredek munkáján nagy tökélyre vittek. A jog nem orvosolhatja a társadalom minden baját; erre még az etikai parancs sem képes, mert ez is subjectív és tételes, tehát esetleg téves. Mindenesetre főerénye a jognak, hogy hasonló a orvoshoz, mely, ha ügyes kéz vezeti, akkor is segít, mikor a többi társadalmi gyógyszerek hatálytalanok maradtak.”*¹⁶

¹¹DR KUNZ: *A jog...*, 8.

¹²DR KUNZ: *A jog...*, 1.

¹³DR KUNZ: *A jog...*, 35.

¹⁴DR KUNZ: *A jog...*, 35.

¹⁵DR KUNZ: *A jog...*, 35.

¹⁶DR KUNZ: *A jog...*, 74.